Talousvaliokunta

LAUSUNTO

TaV@eduskunta.fi

25.11.2025

Dnro 442/2025

Asia: HE 165/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle kaivoslain 46 ja 99 §:n muuttamisesta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE KAIVOSLAIN 46 JA 99 §:N MUUTTAMISESTA

Paliskuntain yhdistys kiittää arvoisaa valiokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi tässä asiassa. Pyydämme kohteliaimmin ottamaan huomioon lausunnossa esiin nostamamme asiat.

Kaivoslakia on yritetty kehittää jo useamman vuoden ajan. Nyt kuultavana olevan muutoksen tarkoitus on mahdollistaa kumotun lainsäädännön nojalla myönnettyjen lupien pohjalta harjoitettavan toiminnan saattaminen nykylainsäädännön piiriin. Lakiin esitetään säädettäväksi mahdollisuus siihen, että kaivosviranomainen voi erityisestä syystä myöntää malminetsintäluvan kaivosalueelle silloin, kun kaivostoiminta alueella on päättynyt, luvan hakija on kaivosalueen haltija ja luvan myöntämisen este perustuu lain siirtymäsäännöksiin. Niin sanotusta karenssiajasta luovuttaisiin. Lakimuutoksella turvataan siten toiminnanharjoittajan oikeuden jatkuvuutta kaivannaisiin.

Vanhasta kaivoslaista on korkea aika siirtyä nykylain piiriin. Vaikka esitetty muutos on teknisluonteinen, on selvää, että sillä on vaikutuksia poronhoidon kannalta.

Hallituksen esityksessä todetaan, että kumotun lainsäädännön mukaisia kaivospiirejä sijaitsee viisi Lapin maakunnassa, neljä Kainuun maakunnassa, yksi Keski-Pohjanmaan maakunnassa, yksi Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa Koillismaalla sekä yksi Leppävirran kunnassa Pohjois-Savossa. Kolme mainituista kaivospiireistä sijaitsee erityisellä poronhoitoalueella. Yhteensä koko poronhoitoalueella sijaitsee siten yhdeksän kaivospiiriä, eli valtaosa kyseeseen tulevista.

Esitetty muutos on tehty turvaamaan kaivannaisalan intressiä ja jatkuvuutta hankkeiden kehittämiselle. Vähän on laitettu panoksia maanomistajan aseman parantamiseksi suhteessa malminetsintään. Lainkaan ei ole mietitty sitä, miten mittavasta malminetsinnästä ja pitkittyneistä kaivoshankkeista kumulatiivisine vaikutuksineen on aiheutunut taakka poronhoidolle. Sukupolvesta toiseen poronhoitajat voivat joutua elämään kaivoshankkeen uhan alaisuudessa.

Savukoskella, erityisellä poronhoitoalueella, yli viisi vuosikymmentä jatkunut Soklin kaivoshanketta koskeva kiista on kirkas esimerkki siitä, miten kaivoslainsäädäntö luo epävarmuuden olosuhteet ja mahdollistaa kaivoshankkeiden pitkittymisen sellaisissakin paikoissa, missä ne eivät ole yhteensovitettavissa alueen alkuperäisen elinkeinon ja kulttuurin kanssa, eikä niille ole sosiaalista hyväksyttävyyttä. Yhtä kauan kuin Soklissa on etsitty malmeja, on paliskunta vastustanut hanketta. Sokli sijoittuu erityiselle

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

poronhoitoalueelle, missä maata ei saisi käyttää siten, että siitä aiheutuu poronhoidolle huomattavaa haittaa (Poronhoitolaki, 2§; Kaivoslaki, 50§).

Kuultavana olevassa hallituksen esityksessä todetaan, että saamelaisten kotiseutualueella ei ole kallioperään kohdistuvia kaivospiirejä. Muutoksella ei tästä syystä katsota olevan vaikutusta perustuslain 17 §:n 3 momentissa turvattuun saamelaisten oikeuteen alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Paliskuntain yhdistys haluaa muistuttaa arvoisaa valiokuntaa Korkeimman hallinto-oikeuden Savukosken Soklin kaivoksen ympäristölupaa koskevasta vuosikirjaratkaisusta (KHO:2022:38), jonka mukaan saamelaisten oikeus harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan, kuten poronhoitoa, on turvattu Suomen perustuslain 17 §:n 3 momentin samoin kuin KP-sopimuksen 27 artiklan nojalla. KHO:n päätöksessä linjataan, että tämä oikeus on turvattu riippumatta siitä, aiheutuuko hankkeesta tai toiminnasta saamelaisten oikeuksiin kohdistuva vaikutus saamelaisten kotiseutualueella.

Pitkittyvissä kaivoshankkeissa, joita edistetään malminetsintälupien kautta, poronhoito on haitan kärsijä, joka ei saa mitään korvausta kärsimästään haitasta ja joutuu elämään mahdollisen kaivostoiminnan alkamisen uhan alla. Nyt kuultavana oleva lakimuutos ei tunnista tätä vaikutusta, eikä tee tilanteeseen minkäänlaista parannusta.

Luontoarvoiltaan herkille alueille, kuten esimerkiksi Sokliin Savukoskella, Hannukaiseen Kolarissa tai Juomasuolle Kuusamossa, kohdistuu kaivos- ja malminetsintäsektorin intressejä ja toimintaa, joita tällä lakimuutoksella pyritään turvaamaan. Kaivoslaki ei kykene turvaamaan herkkien alueiden luontoarvojen säilymistä. Lisäksi paikallisten ihmisten ja luontoon perustuvien elinkeinojen tosialliset mahdollisuudet vaikuttaa siihen, tuleeko alueelle paikallisia elinolosuhteita ja elinkeinoja haittaavaa malminetsintää tai kaivostoimintaa, ovat erittäin ohuet.

Pohjois-Suomessa jo alkanut kaivoskiistojen aikakausi tulee syvenemään entisestään. Kaivoslain monet puutteet olisi edelleen korjattava. Kaivoslain perustavanlaatuisin ongelma poronhoidon kannalta on, että se edelleen perusteettomasti asettaa paliskunnat eriarvoiseen asemaan. Kaivoslain toimivuuden arvioinnista julkaistussa raportissa peräänkuulutettiin paliskuntien yhdenmukaisen aseman toteutumista kaivoslain alaisissa menettelyissä. Poronhoidon huomioonottaminen ja paliskuntien osallisuutta koskevien säännösten soveltamisala olisi paliskuntien yhdenmukaisen aseman saavuttamiseksi lupamenettelyssä laajennettava koskemaan koko poronhoitoaluetta, ei vain sitä suppeampaa erityistä poronhoitoaluetta (Vihervuori 2019).

Poronhoitoalueella on valtavasti mineraaleihin kohdistuvia intressejä, varauksia ja aktiivista malminetsintää, kaivoshankkeita ja toiminnassa olevia kaivoksia. Huoli luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta on yhtäläinen luontoon kiinteästi kiinnittyvien kulttuurien, kuten poronhoitokulttuurin, turvaamisen kanssa. Tarve yhteensovittaa poronhoidon ja kaivoslain mukaista toimintaa poronhoitoalueella on suuri ja kasvava.

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

Paliskuntain yhdistys kiittää arvoisaa valiokuntaa mahdollisuudesta antaa lausuntonsa tässä asiassa.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

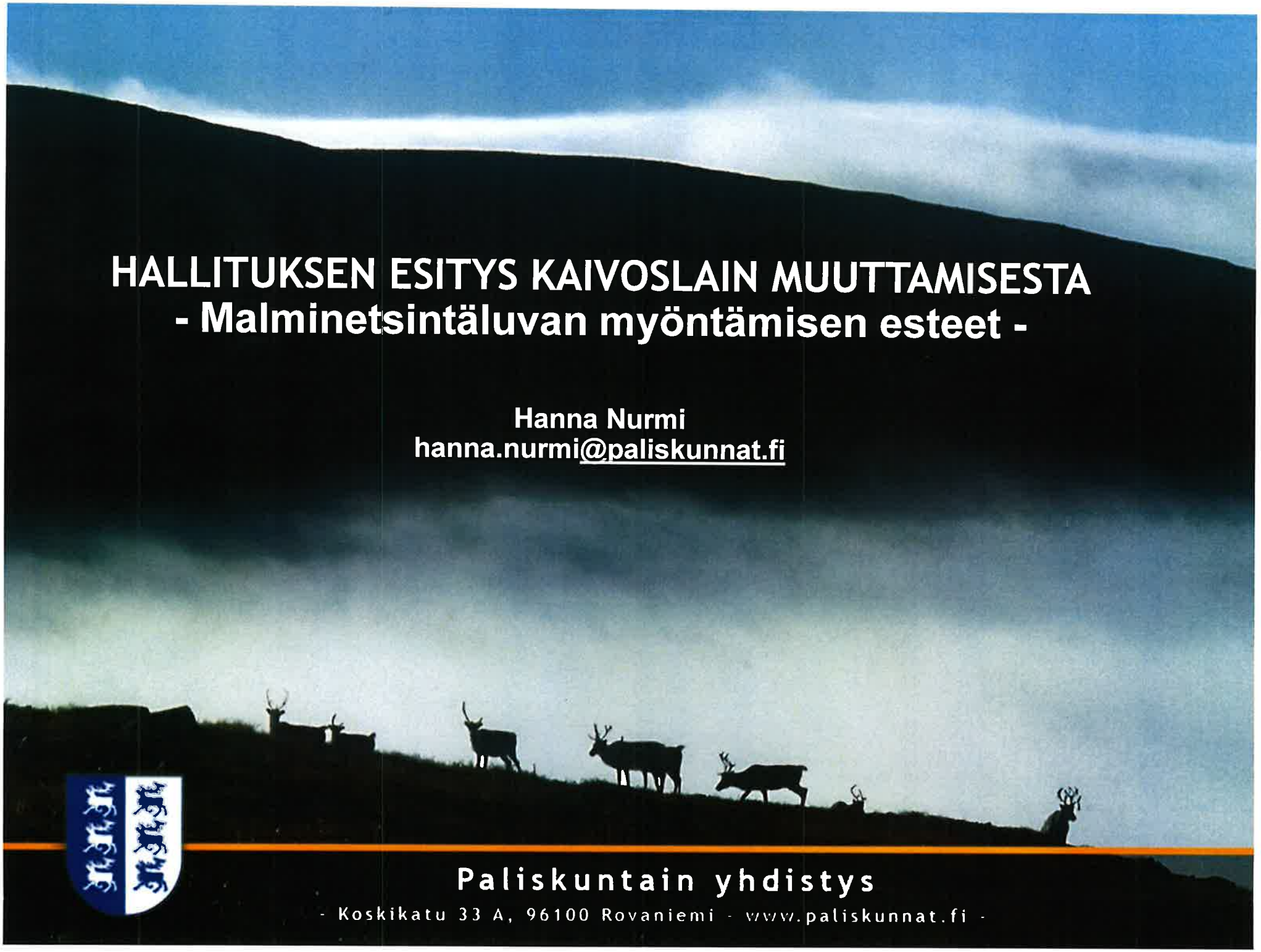
Hanna Nurmi
toiminnanjohtaja

LIITE PowerPoint-esitys

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Sanna Hast, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi, +358 40 723 9966

Viite:

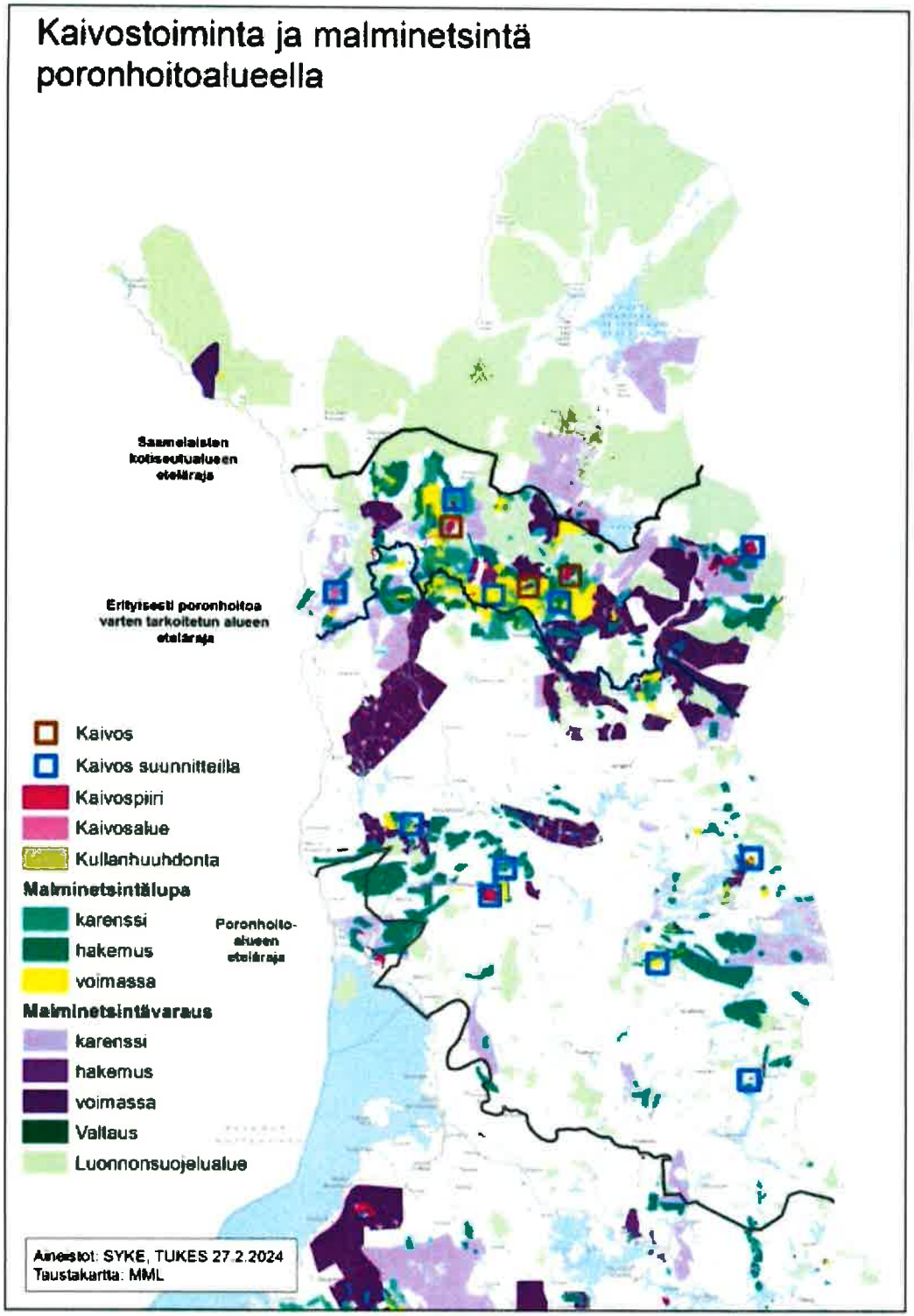
Vihervuori, Pekka (2019) *Kaivostoimintaa ohjaavan lainsäädännön toimivuuden arviointi*, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:44, Helsinki 2019

HALLITUKSEN ESITYS KAIVOSLAIN MUUTTAMISESTA
- Malminetsintäluvan myöntämisen esteet -

Hanna Nurmi
hanna.nurmi@paliskunnat.fi

Paliskuntain yhdistys
- Koskikatu 33 A, 96100 Rovaniemi - www.paliskunnat.fi -

- malminetsinnästä ja pitkittyneistä kaivoshankkeista kumulatiivisine vaikutuksineen on aiheutunut taakka poronhoidolle, joka on kuitenkin alueella historiallinen oikeudenomistaja

Sokli

Sijoittuu erityiselle poronhoitoalueelle

Maata ei saisi käyttää siten, että siitä aiheutuu poronhoidolle huomattavaa haittaa

KHO:2022:38

Saamelaisten oikeus harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan, kuten poronhoitoa, on turvattu riippumatta siitä, aiheutuuko hankkeesta tai toiminnasta saamelaisten oikeuksiin kohdistuva vaikutus saamelaisten kotiseutualueella.